

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ ZORGANIZOWANEJ Z OKAZJI SZESĆDZIESIĘCIOLECIA PEDAGOGIKI GDAŃSKIEJ (1958–2018), GDAŃSK, 15–16 PAŹDZIERNIKA 2018 ROKU

W dniach 15–16 października 2018 roku w Uniwersytecie Gdańskim miała miejsce ogólnopolska konferencja naukowa poświęcona sześćdziesięcioleciu gdańskiej pedagogiki. Inicjatorem tego naukowego wydarzenia był Instytut Pedagogiki kierowany przez prof. dr. hab. Romualda Grzybowskiego, a patronat nad nim objęli Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Gdańskiego dr hab. Jerzy Gwizdała, prof. nadzwyczajny UG, marszałek województwa pomorskiego Mieczysław Struk oraz śp. prezydent Gdańska Paweł Adamowicz. Myślą przewodnią przyświecającą konferencji był temat *Z pedagogiką przez systemy i ideologie...* Miał on zainspirować badaczy do dysputy nad skomplikowanymi losami pedagogiki polskiej, ujmowanymi zarówno w perspektywie historycznej, jak i współczesnej.

Otwarcie konferencji odbyło się na Wydziale Nauk Społecznych, w auli im. Romany Miller. Zgromadziło się w niej liczne grono badaczy z wielu polskich ośrodków naukowych, w tym: Warszawy, Krakowa, Torunia, Łodzi, Wrocławia, Poznania, Szczecina, Opola, Kielc, Lublina, Częstochowy, Olsztyna, Białegostoku, Katowic, Rzeszowa, Słupska, Żar, Gdyni i Gdańska oraz z Kijowa na Ukrainie. Gości oraz gospodarzy przywitał dyrektor Instytutu Pedagogiki prof. dr hab. Romuald Grzybowski. Natomiast konferencję otworzył dziekan Wydziału Nauk Społecznych UG dr hab. Tadeusz Dmochowski, prof. nadzwyczajny, który w swoim wystąpieniu przypomniał ideę uniwersytetu widzianego jako „universitas”, czyli wspólnoty nauczycieli i uczniów oraz jedności nauk. Głos zabrał również wiceprezydent Gdańska Piotr Kowalczyk, podkreślając m.in. znaczącą rolę uniwersytetu i jej mistrzów w rozwoju intelektualnym miasta.

Po części inauguracyjnej rozpoczęły się dwudniowe obrady odbywające się w formie sesji plenarnych (3), paneli dyskusyjnych (3) oraz sekcji (9). Należy podkreślić, że zaproponowana przez organizatorów problematyka konferencji

wzbudziła duże zainteresowanie wśród pedagogów, czego potwierdzeniem było ponad 70 referatów wygłoszonych w trakcie jej trwania.

W pierwszym dniu obrady zapoczątkowała sesja plenarna oraz wykład wygłoszony przez prof. Romualda Grzybowskiego (UG) pt. *Pedagogika gdańska w sześćdziesięciolecie swojego istnienia. Spojrzenie (raczej) obiektywizujące*, w którym referent podkreślił znaczącą rolę uwarunkowań politycznych rzutu-jących na rozwój nauk pedagogicznych w okresie minionych sześćdziesięciu lat oraz w dniu dzisiejszym. Uwypuklił ogromny wkład w rozwój pedagogiki gdańskiej trzech pokoleń jej twórców, badaczy i nauczycieli akademickich, przywołując takie wybitne postaci, jak: prof. Kazimierz Sośnicki, prof. Ludwik Bandura, prof. Kazimierz Kubik, prof. Klemens Trzebiatowski, prof. Elżbieta Zawacka, prof. Romana Miller, prof. Irena Jundziłł, prof. Lech Mokrzecki, prof. Joanna Rutkowiak, prof. Halina Borzyszkowska, prof. Bolesław Niemierko, prof. Jan Żebrowski, prof. prof. Jan Papież, prof. Krzysztof Jakubiak, prof. Tomasz Szkudlarek i prof. Maria Mendel. Następnie głos zabrał prof. dr hab. Bolesław Śliwerski (UŁ), który w swoim wystąpieniu nawiązał do osobistych związków z gdańską pedagogiką. Zwrócił uwagę na to, iż jej rozwój naukowy wyznaczał stale poszerzający się zakres badań, a także osiągnięcia wybitnych profesorów. Szczególne znaczenie miały dla prelegenta eksploracje prof. Ireny Jundziłł, skoncentrowane wokół problematyki samowychowania. Patrząc z perspektywy przedmiotu własnych zainteresowań, referent podkreślił również osiągnięcia dzisiejszego pokolenia gdańskich badaczy związanych ze współczesną szkołą pedagogiki ogólnej, teorii wychowania, pedeutologii, edukacji wczesnoszkolnej oraz pedagogiki specjalnej. Poranne obrady uzupełniły wspomnienia i osobiste refleksje dawnych studentów oraz pracowników uczelni. W imieniu pracowników głos zabrała mgr Danuta Kujawska, wieloletnia nauczycielka muzyki, która przypomniała obecnym trudny dla nauki i nauczycieli akademickich okres lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku. Swoje wystąpienie zakończyła, intonując pieśń *Plurimos annos*, którą podjęli wszyscy obecni na sali. Tę część podsumowało wystąpienie prof. Romualda Grzybowskiego, który podziękował byłym pracownikom uczelni za ich wkład w rozwój gdańskiej pedagogiki. Uczestniczący w konferencji emeryci zostali również obdarowani kwiatami i pamiątkowymi albumami.

Zgodnie z harmonogramem konferencji po części wspomnieniowej i krótkiej przerwie, uczestnicy wzięli udział w panelu dyskusyjnym. Organizatorzy zaproponowali debatę koncentrującą się wokół tematu: *Nowy człowiek (homo sovieticus) – (zapomniany) klucz do zrozumienia współczesnych Polaków?* Pierwszy zabrał głos prof. Bolesław Śliwerski, który w swoich rozważaniach odniósł się do okresu transformacji ustrojowej, zaznaczając, iż tylko w czasie jej pierwszych czterech lat zmiany w edukacji opierały się na takich filarach jak autonomia i demokratyzacja oświaty. Przywołując figurę *homo sovieticus*, zauważył, iż był i nadal jest on głęboko zakorzeniony w mentalności i świadomości wszystkich formacji politycznych. Jako następny wystąpił prof. dr hab. Tomasz Szkudlarek (UG),

który podkreślił, że obecnie *homo sovieticus* został skryształizowany do postaci *mohera* – człowieka podatnego na manipulację, biernego, bezradnego uczestnika miesięcznic smoleńskich. W dyskusji głos zabrał również prof. dr hab. Wiesław Theiss (APS), który podjął próbę odpowiedzi na pytanie *dlaczego homo sovieticus jest obecny w polskiej pedagogice?* Pozycjonowanie się *homo sovieticus*a w dzisiejszych przestrzeniach profesor postrzega w kategorii wodzostwa – wodza i drużyny wodza. Do wspomnianej problematyki odniósł się również prof. dr hab. Tadeusz Pilch (UW), stawiając tezę, iż takiego zjawiska w polskim społeczeństwie i rzeczywistości nie ma, a *homo sovieticus* to pewna kategoria stworzona w warunkach komunistycznych. Wskazał natomiast na zjawisko *homo polonicusa*, które kształtowało się w ciągu wielu wieków, a jego efektem są m.in. takie właściwości polskiego społeczeństwa jak nietolerancja, trwonienie dorobku poprzednich pokoleń czy moralność sytuacyjna. Wystąpienia panelistów zaowocowały interesującą polemiką. Zwrócono m.in. uwagę, iż obecność figury *homo sovieticus*a na gruncie akademickim potwierdzają trzy mocno ujawniające się jego cechy, którymi są: iluzja pracy, pozornosc zapłaty oraz ideologiczne uprawomocnienie władzy. Debatę zakończyło podsumowanie, którego dokonał prof. Romuald Grzybowski.

Obrady popołudniowe otworzyła druga sesja plenarna, którą zapoczątkował wykład prof. dr hab. Janiny Kostkiewicz (UJ). Prelegentka przedstawiła wyniki swoich badań koncentrujących się na krytyce ideologii totalitarnych prezentowanych w czasopiśmie polskich okresu 20-lecia międzywojennego. Tę część zakończyła prezentacja przygotowana przez prof. dr Irinę Manokha (East European Institute of Psychology, Kijów, Ukraina). Referentka w swoim wystąpieniu przedstawiła wizję współczesnej edukacji na Ukrainie, jej bieżące tendencje oraz perspektywy w świetle wdrażanej reformy systemu oświaty.

Ostatnia część pierwszego dnia konferencji poświęcona została obradom, które przebiegały równolegle w sześciu sekcjach tematycznych. W pierwszej sekcji, moderowanej przez dr hab. Katarzynę Dormus, prof. nadzw. UP, oraz dr hab. Agnieszkę Wałęgę, prof. nadzw. UMK, uczestnicy zaprezentowali wyniki swoich badań związanych z problematyką wkładu kobiet w rozwój szkolnictwa ogólnokształcącego w XIX i XX wieku, dziejami trzech pokoleń rodzin kresowych w drodze ku niepodległości, a także obrazem dziecka i rodziny prezentowanym w czasopiśmiennictwie XIX i XX wieku. Referenci sekcji drugiej, której przewodniczyli prof. dr hab. Wiesław Jamrożek (UAM) i prof. dr hab. Krzysztof Jakubiak (UG) swoje wystąpienia skoncentrowali wokół zagadnień dziedzictwa pedagogiki II Rzeczypospolitej. W sekcji trzeciej, prowadzonej przez prof. dr hab. Adama Massalskiego (UJK) oraz dr hab. Justynę Gulczyńską, prof. nadzw. UAM, płaszczyznę rozważań wyznaczał obszar dziedzictwa edukacyjnego PRL-u. Wystąpienia w sekcji czwartej koncentrowały się wokół tematu *Pedagogiczne zmagania z rzeczywistością*. Referenci poruszyli m.in. zagadnienia związane z zagrożeniami wynikającymi z wszechobecności technologii informacyjnej. Odnieśli się również do problemów edukacji domowej oraz szkolnictwa

prywatnego. Tu moderatorami były prof. dr hab. Ewa Filipiak (UKW) i prof. dr hab. Elżbieta Łuczak (UWM). Kolejnej sekcji – piątej, pt. *Pedagogika jako (nie)możliwość (nie)wolność*, przewodniczyli dr hab. Jan Papież, prof. nadzw. UG, oraz dr Małgorzata Cackowska (UG). W tej grupie obok problematyki zastosowania społeczno-regulacyjnej teorii kultury w analizie przemian wychowania, refleksyjności jako procesu samopoznania i autokorekty czy polskich odmian „czarnej pedagogiki” referenci przypomnieli sylwetki pionierów edukacji seksualnej w Polsce oraz dokonali interpretacji badań prowadzonych prof. Romanę Miller nad rozwojem animacji społeczno-kulturalnej. Szósta sekcja debatowała pod hasłem *Pedagogika obcych – obcość w pedagogice*, a jej moderatorem byli dr hab. Zdzisław Aleksander, prof. nadzw. ASW, wraz z dr Joanną Belzyt (UG). Tu obrady koncentrowały się wokół edukacji osób z niepełnosprawnością, problemów dialogowego współistnienia seniorów i osób młodych oraz edukacyjnego kontekstu różnic kulturowych w środowisku uczniowskim.

Drugi dzień konferencji zapoczątkowała sesja plenarna oraz wykład prof. dr hab. Elwiry Kryńskiej (UwB). Prelegentka na przykładach tragicznych losów matek i ich dzieci okresu stalinizmu ukazała powojenne zniewolenie polskiego społeczeństwa poddanego represjom i indoktrynacji władzy komunistycznej. Tę część zakończył referat prof. dr hab. Andrzeja Michała de Tchorzewskiego (AIK) pt. *O pedagogicznych problemach różnorodności patriotyzmu*.

Zgodnie z programem kolejnym punktem konferencji były dwa równoległe, otwarte panele dyskusyjne. W pierwszym myślą przewodnią stał się temat: *Pedagogika wstydu i bezwstydną polityka. Wokół wychowującego państwa Prawa i Sprawiedliwości*. Jej kanwę stanowiły referaty wygłoszone przez prof. dr hab. Marię Mendel (UG) oraz prof. dr hab. Tomasza Szkudlarka (UG). W drugim dr Małgorzata Obrycka, dr Anna Majer, dr Helena Liwo oraz dr Szymon Dąbrowski skoncentrowali dyskusję wokół problematyki *Metamorfozy wychowania. Od współczesnych narracji do pluralistycznego indywidualizmu*. Podczas tego spotkania prelegenci zaprezentowali główne założenia powołanego przez siebie interdyscyplinarnego zespołu badawczego działającego naukowo w obszarach pedagogiki kultury, pedagogiki religii, pedagogiki specjalnej, a także etyki i religioznawstwa. Obrady w sesjach panelowych zakończyła ożywiona dyskusja, w której udział wzięło wielu interlokutorów prezentujących różne stanowiska i poglądy.

Ostatnim wydarzeniem naukowym drugiego dnia konferencji były obrady odbywające się w mniejszych zespołach tematycznych. W sekcji siódmej, pt. *Pedagogiczne dyskursy nauczycielskie*, której przewodniczyły dr hab. Anna Sajdak-Burska, prof. nadzw. UJ, oraz dr hab. Jolant Kruk, prof. nadzw. WSB, przypomniano sylwetki, działalność naukową, a także zaprezentowano dorobek prof. Mirosławy Chamcówny, prof. Haliny Borzyszkowskiej i prof. Jana Żebrowskiego. Skoncentrowano się też na wybranych aspektach dydaktyki akademickiej, badaniach nad edukacją muzealną oraz na pracy i kompetencjach nauczyciela. Obrady w ósmej sekcji pt. *Edukacja międzykulturowa* moderowali

dr hab. Tomasz Gmerek, prof. nadzw. UAM, oraz dr hab. Lidia Burzyńska-Wentland, prof. nadzw. AMW. Tu referenci dyskutowali m.in. nad znaczeniem przełomów politycznych (okres PRL-u i transformacji ustrojowej) dla rozwoju działalności kulturalno-oświatowej i społecznej mniejszości narodowych i etnicznych, a także nad problematyką nierówności rasowych w szkolnictwie RPA oraz edukacyjnymi szansami ludności rdzennej Kanady. Sekcja dziewiąta, zatytułowana *Pedagogika resocjalizacyjna – człowiek zagubiony i odnaleziony*, poprowadzona została przez dr. hab. Roberta Oporę, prof. nadzw. UG, i dr hab. Justynę Siemionow, prof. nadzw. UG. W niej prelegenci pochyłili się nad problematyką osób niepełnosprawnych w zakładach karnych, edukacyjnymi drogami skazanych kobiet oraz rodziną widzianą z perspektywy mężczyzn odbywających karę pozbawienia wolności. Zaprezentowano też wkład prof. Henryka Machela w rozwój pedagogiki resocjalizacyjnej.

Obrady zakończyły się w godzinach popołudniowych. Zamknięcia konferencji dokonał dyrektor Instytutu Pedagogiki prof. Romuald Grzybowski, który podziękował uczestnikom za wysoki poziom merytoryczny prezentowanych referatów, aktywny udział w dyskusjach panelowych oraz toczących się w poszczególnych sekcjach. Kończąc, dyrektor wyraził nadzieję na jeszcze wiele wspólnych spotkań i owocnych dysput podczas kolejnych przedsięwzięć naukowych.

ELŻBIETA GORLOFF

ORCID: 0000-0002-3265-3628

Gdańsk